

Most azonban csak Ágnes Smedleyről kívánunk szólni. A magányos gyermekről és a magányos asszonyról. A gyermek barbár nyomorúsága, tornádó és áradás a külvilágban, tornádó, pusztulás és a lélek minden zugát betöltő áradás belül és sehol, sehol napvilág, ezek az első eszmélések, élmények, ezek rendelték el Ágnest a magányos asszony útjára. Az élet egybenőtt a földdel, amelyet Smedleyék, ágról szakadt farmerek, valahol a Rocky Mountains tövében műveltek. De a föld, amellyel az élet egybenőtt, mostoha volt, így lett mostoha Ágnes élete is. Ki a megmondhatója, milyen mély és érzéketlen magányosság a konyhalányé. Ágnes halad az életben, konyhalány lesz, és ekkor már sokat olvas. Egy sárga könyvből tanul meg olvasni, irni — az élettől. Ágnes családja elesett, reménytelen-életű emberek családja. Ágnesben felizzik valami; anyja, az elkinzott emberek golgotás prófétaiságával hunyja le szemét és örökölt ezt hagyja gyermekének: *Tanulj, leányom!* Ágnes tanul és tanul és tanul. Kiméretlen és mostoha lesz, mint a föld és az élet. Vágyik valamire és nem kap semmit, mindent akar és semmit, az élethez való jogot akarja és minden más mellékes; férfi, szerelem, anyaság nem tud horgonyt verni a szívében, nyugtalan magányosság asszonya ő, a rendkívüli ember határtalan szerelmével lelkében és nincs kit öleljen, mert megrottották vérző, bilincses sebek, — a sérülések — amelyek osztályának is sérülései.

Hogy elmondta életét, könyve talán átsegítette Ágnes Smedleyt a nyomasztó, nyugtalan magányosságból egyenesebb, téresebb, szabadabb magányosságba, a proletársors fénytelen esztendeiből, sugarasabb életmezők felé, az élet-teljesség csúcsai felé, amelyet el akar érni, hogy osztályorsosai is vele léphessenek a szabad földön, amellyel az élet egybenőtt.

F. B.

VILÁGSZEMLE

Aznap, amikor Hitler a birodalmi gyűlésben félreérthetetlenül megfenyegette Európa népeit és személyes támadást intézett Eden, angol külügyminiszter ellen, Londonban hírül adták, hogy Chamberlain miniszterelnök elfogadta Eden lemondását.

Másnap Chamberlain bejelentette az alsóházban, hogy Olaszország és Németország elfogadták az angol javaslatot a spanyolországi külföldi harcosok visszavonása tekintetében és ezért semmi akadálya sincs az angol-olasz tárgyalások megkezdésének. Ugyancsak ezzel egyidőben leváltották a Kinában' operáló japán hadseregek főparancsnokát, Matsui tábornokot, aki tudvalevőleg idegen-, főleg angolelles álláspontot képviselt. Hogy ez a sok látszólagos eredmény egy nagy-szerűen organizált lépés volt a nemzetközi fasizmus részéről, ma már nyilvánvaló. Hogy az ellenzék elhallgattassák, ilyen fegyvereket adtak Chamberlain kezébe, amit az alaposan ki is használt. Ugyanakkor azonban ez azt is jelenti, hogy Chamberlain eladta magát a fasisz-

táknak. Szinte észrevétlenül, ügyesen, fasiszta-érdekek székértelőjává változtatta át az angol külpolitikát.

Nem egyszer volt már alkalmunk rámutatni arra, hogy a brit nemzeti kormány a Népszövetséget és a kollektív biztonságot elárulja. A kormány nácibarát csoportja, sir Samuel Hoare, lord Swinton, hátuk mögött Astorral, Londonderryvel, a „Times“-szal és a Schröder-bankházzal, követelték a Berlinnel és a Rómával való tárgyalások meggyorsítását és a négyhatalmi paktumot. A kormány kisebbsége, Edennel az élén azt indítványozta, hogy „vásárolják meg“ Olaszországot a Róma—Berlin-tengely elhagyására, azaz élesszék fel a strézai politikát. Midőn világos lett, hogy Olaszország nem hajlandó közös lépésre Ausztria miatt, a kormány — már csak soraiban levő nácibarátokra való tekintettel is — elutasította azt a francia indítványt, hogy adjanak ki közösen nyilatkozatot Ausztria függetlensége érdekében.

Itt azután Eden lekapcsolódott. Rájött arra, hogy Olaszország elédesgetése a tengelytől nem valószínű és ezért követelte, hogy a tárgyalásokat csak akkor folytassák, ha elégséges haladást érnek el a külföldi harcosok Spanyolországból való visszavonásában és ha Olaszország abbahagyja az angolelleses propagandát.

Eden lemondott, helyét Halifax vette át és ezzel Chamberlain jelt adott a fasisztáknak, hogy folytassák spanyolországi intervenciójukat, Ausztria „megbékéltetését“, Csehszlovákia felosztására irányuló terveiket és a francia népfront széthúzását célzó kampányukat.

Berlin és Róma nem is vártak magukra sokat.

A német vezéreknek sehogy sem tetszett a Schuschnigg által március 12—13-ára kiírt népszavazás, mert bebizonyította volna, hogy az osztrák nép nem kívánja Hitler gyámságát és meg akarja őrizni függetlenségét. Március 11-én 15 órakor Hitler a népszavazás elhalasztását és Schuschnigg lemondását követelte. — 16 óra 30 perckor Schuschnigg kihirdette, hogy a népszavazást elhalasztja. 17 órakor újabb ultimátum következik. Schuschnigg visszalép, de Miklas szövetségi elnök még nem akar lemondani. Újabb ultimátum következik és ugyanakkor a német csapatok elérik az osztrák határt. Miklas beadja a derekát és kinevezi Seyss Inquartot szövetségi kancellárrá. Provizórikus nácikormányt alakítanak, a hitleristák között fegyvereket osztanak ki s azonnal kemény terror kezdődik. Március 12-én hajnalban a német csapatok több helyen átlélik az osztrák határt. Schuschniggot lefoglalják. Ausztria gleichschaltolása lélekzetfojtó gyorsasággal megy végbe. Hitler március 12-én megérkezik Linzbe. Ugyanaznap Göbbels Berlinben felolvassa Hitler hosszú nyilatkozatát, amelyben ez állott:

„Ma reggel a német katonák átlépték Németausztria minden határát. Páncélautók, gyalogsági hadosztályok, SS-osztagok és német repülő, akiket mind Ausztria új nemzeti-szocialista kormánya hívott az országba, garantálják, hogy az osztrák nép rövidesen, igazi népszavazáson, maga fog dönteni jövőjéről és sorsáról.“

Egy nappal előbb, késő este a francia és angol nagykövetek Berlinben „erélyesen“ tiltakoztak a kényszerítő intézkedések ellen, melyek arra irányulnak, hogy egy szabad államot nemzeti függetlenségével összeegyeztethetlen helyzetbe kergessenek.

De a birodalmi kormány visszautasította ezt az intést. A német távirati iroda jegyzéket közölt, melyben tagadja a kényszerítőeszközök alkalmazását és ennél fogva a diplomáciai lépést helytelennek tartja.

Március 13-án ünnepélyesen proklamálták az Anschlusst. Erről véglegesen április 10-én népszavazással fognak dönteni. Miklas, birodalmi elnök lemondott és Seyss Inquartot Adolf Hitler kinevezte helytartójának az osztrák tartományban.

Egy Linzben aláírt birodalmi törvényben Hitler megerősíti az Anschlusst és egyúttal átveszi az osztrák hadsereg parancsnokságát, mely ettől kezdve a német hadsereg része.

Ugyanakkor a Brenneren összebarátkoztak a német és olasz csapatok. Hitler ezt táviratozta Mussolininek: „Ezt sohasem fogom Önnek elfelejteni“, amivel megköszönte neki, hogy az Anschlusst egy lépéssel sem gátolta. Ebből viszont az következik, hogy Olaszország beleegyezett Németország eljárásába, mellyel most összefüggő fegyveres blokkot alkot. A római hármaspaktum (Páris—London—Róma) Ausztria függetlenségének biztosításáról és a Gamelin—Badoglio katonai szövetség (1936.) Ausztria függetlenségének védelmezéséről többé nem aktuálisak.

Virginio Gayda ezt írja a „Giornale d'Italia“-ban:

„Olaszország álláspontja teljesen világos és határozott, Olaszország sohasem szándékozta megzavarni a német nép történetének egy természetes időszakát és sohasem tett ez ellen semmit. 1937 március 1-én kijelentettük, hogy a Róma-Berlin tengely épségét nem érintheti Ausztria eleste.“

A Duce beszéde megerősíti ezt a felfogást.

Mussolini ígéretet kapott Hitlertől, hogy Spanyolországban jobban fogja őt támogatni. És tényleg, míg az olasz csapatok megkezdtek aragóniai offenzívájukat, egyre-másra érkeznek a német fegyverszállítmányok a spanyol nemzeti kikötőkbe. Az osztrák események és a nemzeti-offenzíva közötti összefüggés kétségtelen. Kölcsönös megegyezés alapján Mussolini Hitlernek szabad kezét adott Középeurópában, semlegességével támogatja itteni kalandjait, míg spanyolországi vállalkozásához, ennek ellenértékeképen Hitler járul hozzá tetemes segítséggel.

Az ausztriai események által elterelődött figyelem védelme alatt megérkezett újabb német-olasz megerősítésekkel Franco tábornok megkezdte nagyszabású offenzíváját. A fasiszta csapatokat rengeteg repülőgép és erős tüzérség támogatja. Az aragóniai fronton a levegőben száznál több német és olasz repülőgép kering. A jelenlegi offenzívában egészen biztosan részt vesz a Spanyolországban tartózkodó 120.000 olasz és 30.000 német.

Ezzel szemben a törvényes spanyol kormány számára a „benem-avatkozók” lehetetlenné teszik, hogy rendes vásárlás útján szerezzék be a szükséges hadianyagot. Ennél nyilvánvalóan hazugabb és áltatóbb politika csak az angol nemzeti kormány hazugsággal teli irodáiban születhetik meg.

Az osztrák események nagy kihatással lesznek az európai politikára, elsősorban pedig Csehszlovákia sorsának további alakulására. Ausztria bekebelezésével — Hitler kijelentése szerint — csak az első lépés történt meg a német nép egységének megteremtése felé. A szudétanémetek most vannak soron.

A demokratikus közvéleményt egyre jobban foglalkoztatja Csehszlovákia sorsa. Franciaország és Oroszország azon fáradoznak, hogy megakadályozzanak egy Ausztriához hasonló erőszakot. Anglia, Chamberlain kijelentései után kirekesztődött abból a blokkból, mely eddig az általános európai biztonságot jelentette. Anglia megindult a maga útján, mely szükségképp a fasiszmus karjaiba és a birodalom tetjes feldarabolásához vezet.

Időközben Csehszlovákia belső ereje is megrendült. A német agrárpárt, valamint a német keresztényszocialisták a legutóbbi osztrák eseményektől megijedve hátat fordítottak a kormánynak és átvitorláztak Henleinhez. A megerősödött szudétanémet-párt most arra fog törekedni, hogy térdre kényszerítse a kormányt Hitler előtt. Henlein a csehszlovák német aktivista pártok pálfordulását a külföldön is ki akarja használni és pedig úgy, hogy az angol konzervatívokkal igazoltassa a csehszlovákiai németiség jogos követeléseit. Érdekes, hogy egyik legdemokratább országot vádolják a kisebbségek elnyomásával, holott tudvalevő, hogy a fasiszta országok totális elnyomási rendszere minden mást fölülmúl.

Valószínűnek látszik, hogy a náci politika újabb meglepetésekre készülődik, most Csehszlovákiával kapcsolatban. Anglia semmiféle garanciát nem vállal, Franciaország és a Szovjetunió maradnak tehát a köztársaság függetlenségének egyedüli biztosítékai. Mindez azonban nem jelent sokat. A szövetségi és a kölcsönös segítségi szerződéseket könnyen fel is lehet mondani, még mielőtt elhatározó lépés-e szánná magát a náciizmus. A kormány megváltoztatásával és egy ingadozó és befolyásolható kormányzat megteremtésével sok mindent el lehet érni. Minden tehát Csehszlovákia belső szilárdságától függ. Ellent tud-e állni a Henlein-féle belső bomlasztási kísérletnek, vagy pedig ugyanolyan helyzetet teremt, mint a Schuschnigg-kormány Ausztriában, ahol a folytonos engedelemmel utat nyitottak a motorizált német katonaságnak.

A Führer semmi esetre sem meri majd nyíltan kikezdeni Csehszlovákiát. Inkább a régi, alattomos módszerekhez folyamodik és először belsőleg gyöngíti le az országot, elszakítja addigi szövetségeseitől és ha már majd egyedül áll, megnyílnak a határok, mint pár nappal ezelőtt Ausztriában.

Közvetlenül az osztrák események előtt a Chautemps-kormány március 9-én egy olyan törvény megszavazását kérte a parlamenttől, mely a népfront eddigi kivívott eredményeit erősen veszélyeztette volna. Az

aggkori segély és a negyvenórás munkahét került napirendre. A parlamenti munkáspártok azonnal látták, hogy itt a Népfront ellen irányuló újabb összeesküvésről van szó.

Négynapos kormányválság után 13-án alakult meg az új Blum-kormány. Nem ilyen kormányt várt Franciaország népe a jelenlegi veszélyes nemzetközi helyzetben, amikor Ausztria megszállása a nemzetközi fasizmus újabb támadását jósolja.

Blum megpróbálta ugyan, hogy a Népfront körül nemzeti egység-kormányt létesítsen, de a 200 család képviselői ellenezték ezt. Ilyenformán lehetetlenné vált olyan kormány megalakítása, mely minden erőt össze-összefogva a népfront-programm megvalósítására.

Most, amikor Csehszlovákia, Franciaország szövetségese közvetlen veszélyben forog, Franciaországnak erélyes álláspontra kell helyezkednie. Delbos helyére, kinek minisztersége szomorú kort jelent a francia külpolitikában, Paul Boncour lépett. Ha az új külügyminiszter nem feledkezik meg arról a harcos békedoktrináról, melyet írásaival és beszédeivel szolgált, ha megvalósítja a Népfront külpolitikai programját, tekintet nélkül a hazaáruló jobboldali klikkre, akkor talán meg lehet állítani a náci-terjeszkedést azon a ponton, ahova eddig eljutott s talán ki lehet kerülni a fenyegető háborút. E cél szükséges és nélkülözhetetlen előfeltétele az, amit Boncour hónapokkal ezelőtt követelt: a frankista győzelem mindenáron való megakadályozását Spanyolországban. Franciaország és Anglia a Szovjetunió támogatásával elég erős ahhoz, hogy likvidálja a spanyol felkelést és megerősítse a dunai békés államok politikáját. Természetesen csak energikus kormányok valósíthatják ezt meg és semmiesetre sem laivali és chamberlaini kompromisszumos politika.

A második szocialista vezetésű Népfront-kormány sokkal nehezebb körülmények között indul, mint az első. Erélyétől, demokratikus nekilendülésétől függ, hogy megnyeri-e a nagy csatát, amely nemcsak Franciaország, hanem az egész világ számára döntő lehet.

* * *

Az osztrák eseményeknek tudható be az is, hogy egy teljesen jelentéktelen esetből kifolyólag Lengyelország ultimátumot intézett Litvániához, melyben követeli a diplomáciai viszony, posta- és vasútforgalom helyreállítását a két ország között, valamint Litvánia lemondásai Vilnáról. Amennyiben a litván kormány nem hajlandó elfogadni a lengyel követeléseket, úgy a lengyel csapatok azonnal átlépik a határt.

A lengyel-litván ellentéték régi keletűek. Litvánia, mely az orosz forradalmi elvek konzekvens keresztülvitelének köszönheti felszabadulását (a forradalmi kormány u. i. a népek teljes önrendelkezési jogát adta meg, egész az elszakadásig), már alakulása pillanatában ellentétbe került a másik két balti állammal: Németországgal és Lengyelországgal. Lengyelországtól Vilnát, egykori fővárosát követeli vissza, Németországnak pedig Memel partvidékére fáj a foga. A balti államok egyensúlyának ez a kérdés volt a holtpontja.

Vilna miatt Litvánia a békeszerződések óta hadiállapotot tart fenn

Lengyelországgal, s csak most lengyel követelésre állítják helyre a telefonpostai és vasútközlekedést, valamint a diplomáciai viszonyt.

Az ultimátum mindenképen nehéz helyzetbe sodorta a kis köztársaságot. Ha elfogadja a lengyel követeléseket, úgy kénytelen lemondani Vilnáról és a helyreállított kapcsolatokból kifolyólag okvetlenül Lengyelország gazdasági és ezt követően politikai vazallusává válik. Ha nem fogadja el, akkor egy reménytelen háborúba kezd és Ausztria sorsára kerül.

Lengyelország mely az utóbbi időben erősen hajlik a Berlin-Róma tengely felé és nagy barátságot tart fenn Németországgal, a litván partvidékkel szeretné kárpótolni magát a Németországnak átadandó korridorért.

Mindez elintézett kérdés volt a két balti fasiszta hatalom között.

* * *

Az utóbbi időben a világsajtó hatalmas kínai győzelmekről számol be. A japán offenzíva mindenütt megakadt és egy győztes kínai ellenoffenzívába csapott át, mely a jelek szerint ha nem is végleges, de mindenesetre végzetes kimenetelű lehet a japánokra nézve. Ezeket a győzelmeket a kínai nép egysége és az egyre emelkedő tendenciát mutató harci szellem teremtette meg. A lapok kimerítő tudósításokban számolnak be arról a haláltmegvető bátorságról, mellyel a kínai katonák gyöngye felszerelésük ellenére felveszik a harcot, a pompásan felszerelt és a haditehnika minden előnyével ellátott japán csapattestekkel.

Katonai szakértők elismerően nyilatkoznak a kínai hadvezetés taktikájáról és a kínai katonák elsőrangú harcikészségéről. A néphadsereg és a partizánok lelkesedése és önfeláldozása nagyszerű példáját mutatják az emberiség szabadság- és igazságszeretetének.

Ezzel szemben Japán helyzete egyre súlyosabb lesz. A japán áruk bojkottja, a belső gazdasági erőforrások apadása nagy nehézség elé állítják a japán háborús kormányt és a háború háromnegyed éve után már erős bomlás jelei mutatkoznak a gazdasági és politikai életben.

Emellett a nagyhatalmak ma már egészen más szemmel nézik a japán hódító hadjáratot, mint 1931-ben, vagy akár az új betörés kezdetén.

Japán jelenlegi hadjárata súlyos anyagi és politikai csapás az imperialista hatalmak kínai és általában csendesóceáni pozícióira. A hatalmas tőkebefektetések egyszerre két értéket képviselnek. Japán betörése óriási területeket szakított el a tengerparti részekről és így az imperialista hatalmakat hatalmas anyagi kár érte, mivel nagy felvevő-piacokat veszítettek el. Emellett a japán militaristák Nagybritánia és az USA tekintélyét teljesen tönkretették az ázsiai népek előtt, miután ezek látják, hogy a japánok büntetlenül támadják meg az angol követet, verik el az angol rendőrtiszteteket, angol és amerikai hadihajókat lönek össze stb.

A japán belügyminiszter azt hirdeti, hogy minden színes népet felszabadít a fehérek járma alól és elkerülhetetlennek tartja a

Nagybritániával való összeütközést. Egyszóval: a japán militaristák komolyan hozzá akarnak kezdeni egész Ázsia meghódításához, a híres Tanaka-émlékiratban lefektetett program szerint. Világos, hogy a fehér imperializmus ezzel nem barátkozhatik meg; hajlandó volt ugyan messzemenő engedményekre — mint a brüsszeli konferencia is mutatja — de abba már nem megy bele, hogy egész egyszerűen kidobják Kinából és Ázsiából.

Japánnak már ma is nagy nehézségeket okoz az exportáruhoz szükséges külföldi nyersanyagok beszerzése. Ez világosan megmutatkozik a kormányintézkedésekből. Német minta szerint teljes gőzzel pótlékok felhasználására vetik magukat.

A nyersanyagok hiánya és a hadsereg megnövekedett fogyasztása nagyban emelték Japán külkereskedelmi mérlegének veszteségeit és a kormánynak ezen a téren kifejtett erőfeszítései hiába valóknak bizonyulnak.

Az is köztudomású, hogy a japán dolgozók helyzete már a háborús előkészületek éveiben nagyon leromlott; (1936-ban 1600 sztrájk volt 75.000 résztvevővel, 1937-ben 2000 sztrájk volt kb. 200.000 résztvevővel). A bérkonfliktusok növekvő száma elég világosan beszél. A hadvezérek és civilpolitikuskok, a tengerészet és a szárazföldi hadseregek vezetői, a fasiszta fiatal tisztek és a tábornokok közötti torzalkodás, a nemtetsző miniszterek és politikusok rendszeressé vált meggyilkolása fényt vet a japán társadalom mély ziláltságára.

A háború meg fogja gyorsítani ezt a bomlást. Hova-tovább mindnagyobb terheket ró a dolgozókra és így a forradalmi válság előfeltételei lényegesen gyorsabban fognak megérni.

Szántó Árpád

ADY ENDRE RÉGI ÉS ÚJ MONDANIVALÓI

Ady Endre váradi cikkeiből közöljük e ma is nagyon aktuális szemelvényeket.

Mi azt tartjuk és hirdetjük, hogy a mai társadalmi viszonyok tarthatatlanok. Azt tartjuk és hirdetjük, hogy a magyar társadalom, amennyiben lehet ilyenről beszélni, kiskorú, műveletlen, babonás és beteg. Azt tartjuk és hirdetjük, hogy a mai társadalomnak csaknem minden relációja igaztalan és veszedelmes. Azt tartjuk és hirdetjük, hogy a mai magyar társadalomban a papi és világi fejedelmeké minden: babonás hagyományok rabszolgaságban tartják a polgárság millióit. Azt tartjuk és hirdetjük, hogy a militarizmusnak, klerikalizmusnak s feudalizmusnak falait le kell rombolnunk, ha élni akarunk. Azt tartjuk és hirdetjük, hogy avult hagyományok, számár privilégiumok fölött győzni kell a munka érdemének s ha a csöknyös konzerva-